
Natuurtoets Waterwijk in Urk

Toetsing Flora- en faunawet en EHS

27 maart 2012

Verantwoording

Titel	Natuurtoets Waterwijk in Urk
Opdrachtgever	AMER Ruimtelijke ontwikkeling
Projectleider	Suzanne Swenne
Auteur(s)	Peter te Morsche
Uitvoering veldwerk	Peter te Morsche
Projectnummer	4828411
Aantal pagina's	26 (exclusief bijlagen)
Datum	27 maart 2012
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Bodem & Milieu
Handelskade 11
Postbus 133
7400 AC Deventer
Telefoon +31 57 06 99 91 1
Fax +31 57 06 99 66 6

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R001-4828411PMM-evp-V01-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Natuurbeschermingswetgeving	7
1.3 Methode	8
2 Locatie, ontwikkeling en soorten	9
2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling.....	9
2.2 Verwachte soorten	11
2.3 Samenvatting verwachte tabel 2/3 soorten	14
3 Toetsing Flora- en faunawet	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Toetsing aanwezige soorten	15
3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	17
4 Toetsing Ecologische Hoofdstructuur	19
4.1 Werkwijze	19
4.2 EHS provincie Flevoland	19
4.3 EHS waarden Urkervaart	20
4.4 Toetsing effecten.....	20
4.5 Conclusies toetsing EHS.....	22
5 Conclusies en aanbevelingen	23
5.1 Flora en faunawet.....	23
5.2 Aanbevelingen.....	23
5.3 Ecologische Hoofdstructuur	24
5.4 Aanbevelingen.....	24
6 Literatuur	25

Bijlage(n)

1. Overzichtskaart
2. Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Kenmerk R001-4828411PMM-evp-V01-NL

1 Inleiding

De gemeente Urk is voornemens om een nieuwe woonwijk te ontwikkelen. In deze rapportage wordt de ingreep getoetst aan de natuurwetgeving. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de relevante natuurbeschermingswetgeving bij dit project en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

In opdracht van AMER Ruimtelijke ontwikkeling / gemeente Urk heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk Waterwijk. De omvang en aspecten van de beoogde ontwikkelingen zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de vragen:

Welke natuurbeschermingswetgeving is van belang, in hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving, welke consequenties zijn daar aan verbonden, en wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De huidige natuurbeschermingswetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming. *Soortbescherming* wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk. *Gebiedsbescherming* wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet beschermt Natura2000-gebieden en Beschermden natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk. De planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurbeschermingswetgeving is opgenomen in bijlage 2.

De beoogde planlocatie is gelegen in de noordoost polder van de provincie Flevoland. De afstand tot het meest nabijge Natura2000-gebied IJsselmeer bedraagt circa 1000 m. De afstand tot de meest nabijge Ecologische hoofdstructuur (EHS): Urkervaart bedraagt circa 100 m. Het EHS gebied Toppad ligt op circa 600 meter en het EHS gebied Urkerbos op circa 1000 meter. Gezien het karakter en omvang van de ingreep worden effecten op het EHS het Toppad, Urkerbos en Natura2000-gebied IJsselmeer niet verwacht. Effecten op het EHS gebied Urkervaart kunnen op voorhand niet worden uitgesloten. Deze toetsing richt zich daardoor alleen op het beschermingsregime voortkomend uit de Flora- en faunawet en Ecologische Hoofdstructuur voor de Urkervaart.

Samengevat zijn voor de beoogde ontwikkeling van toepassing:

- Flora- en faunawet
- Toetsing Ecologische Hoofdstructuur

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 17 maart 2010
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Bij alle ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van deskundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ontwikkeling is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht van deze bronnen is opgenomen in hoofdstuk 6.

2 Locatie, ontwikkeling en soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Situatie en beoogde ontwikkeling

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten (RijksDriehoek). Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in de kilometerhokken 171-519 en 172-519. Figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.

Figuur 2.1 Ligging plangebied (globaal begrensd)

Het plangebied ligt in een agrarisch gebied met aangrenzend een nieuwe woonwijk waar nog volop gebouwd wordt. Aan de zijde van de Urkerweg (N351) staan nog een aantal woningen in een rijtje met schuurtjes en oude bomen in de tuinen. Verder bevindt zich er een boerderij met opstallen. Alle bestaande bebouwing blijven in het nieuwe plan gehandhaafd en ongewijzigd, waardoor een direct effect op de bebouwing niet optreedt. Het plangebied ligt ter hoogte van de Urkerweg 60 (N351) in Urk en bestaat grotendeels uit een agrarisch perceel wat grotendeels is opgehoogd en bouwrijp is gemaakt. Dit gedeelte ligt al enig tijd braak. Direct aansluitend aan de N351 loopt de Urkervaart (EHS). Aan de oostkant, van het plangebied bevindt zich een sloot die is uitgegraven tot een kanaal van ongeveer 4 meter breed die over de gehele lengte van de locatie aanwezig is. Ter hoogte van de Urkerweg is deze sloot uitgegraven tot een vijver van ongeveer 30 meter in doorsnee. Op de locatie, achter de woningen en parallel aan de N351, bevindt zich ook een watergang die in verbinding staat met het kanaal. Het plangebied kan verdeeld worden in globaal drie verschillende delen:

1. Het eerste, en voorste gedeelte van de locatie bestaat uit akkerland wat recentelijk geploegd is. Hier bevinden zich ook de woningen en de boerderij
2. Het tweede gedeelte bestaat uit jong grasland, en is aan de oostzijde van zuid naar noord gesitueerd
3. Het derde gedeelte, sluit aan op de bestaande bebouwing van Urk, en is een braak liggend terrein met veel ruigte van niet houtige vegetatie met daarin enkele waterplassen. Ook dit gedeelte ligt van zuid naar noord, tussen de bestaande bebouwing van Urk en het tweede gedeelte in

Het tweede en derde gedeelte zijn de opgehoogde gedeelten. Op de gedeelten van het grasland en braakliggend terrein staan veel ijzeren palen die ongeveer 1,5 meter boven het maaiveld uitsteken. Het tweede en derde gedeelte beslaan het grootste gedeelte van het plangebied.

Figuur 2.2 Foto's planlocatie

De omgeving kenmerkt zich als polderlandschap met hoofdzakelijke landbouwbedrijven. Aan de westzijde van de locatie is Urk gelegen.

Beoogde ontwikkeling

Op de onderzoekslocatie wordt grootschalige woningbouw en de daarvoor benodigde infrastructuur gepland.

Overzicht effecten

De beoogde (ruimtelijke) ontwikkeling heeft een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Tijdelijke invloeden:

- Geluid bij grondwerken en bouwfase
- Licht tijdens de bouwfase
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen

Permanente invloeden:

- Toename lichtintensiteit na de bouwfase
- Verdwijnen foerageergebied
- Verdwijnen voortplantingsgebied
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen

2.2 Verwachte soorten

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterende veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Flora

Door het intensieve beheer (maaïen en ploegen) van de locatie is de aanwezigheid van beschermde vaatplanten zeer onwaarschijnlijk. Het Natuurloket geeft aan dat de kilometerhokken matig zijn onderzocht, en vermeldt geen beschermde of bedreigde soorten. Deze zijn tijdens het veldbezoek ook niet aangetroffen. Ondanks het ongunstige tijdstip van het veldwerk, de meeste planten zijn in het vroege voorjaar nog niet waarneembaar, worden in het plangebied geen negatieve effecten op beschermde vaatplanten verwacht.

Zoogdieren

Het Natuurloket noemt vier tabel 2 of 3-soorten zoogdieren. Dit zijn naar aller waarschijnlijkheid vleermuizen. Op www.Telmee.nl zijn buiten de vleermuissoorten geen tabel 2 of 3-soorten geregistreerd. Tijdens het veldbezoek zijn vele muizenholletjes en loopsporen aangetroffen. Het gebied heeft hierdoor een aantrekkingskracht op roofdieren zoals de Vos (tabel 1). In het plangebied zijn veel keutels van hazen (tabel 1) gezien. Op de aangrenzende percelen zijn hazen waargenomen. Op basis van literatuuronderzoek en veldinspectie wordt de aanwezigheid van strikt beschermde of bedreigde soorten in het plangebied uitgesloten.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. De bebouwing in de directe omgeving van het plangebied is nieuw en strak afgewerkt. Mogelijke verblijfplaatsen zijn aanwezig in de huidige bebouwing aan de zuidzijde van de locatie. Deze bebouwing blijft in het nieuwe plan gehandhaafd. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, of een negatief effect hierop, worden daarom niet verwacht. Het plangebied kan wel dienst doen als foerageergebied. Echter in de omgeving zijn voldoende uitwijkmogelijkheden voor vleermuizen.

Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Een overzicht is opgenomen in de bijlagen.

Tijdens het veldbezoek zijn Wilde eend, Knobbelzwaan, Scholekster en Kievit waargenomen. Het is aannemelijk dat de Wilde eend en de Kievit ook in dit gebied broeden, ze vertoonden namelijk typisch broedgedrag. Doordat de watergang onvoldoende waterplanten heeft en de oevers nauwelijks begroeid zijn, is deze watergang niet geschikt voor andere watervogels om te broeden. Tijdens het veldbezoek zijn verschillende braakballen aangetroffen onder de metalen palen. Het betreft hier de Bosuil en Steenuil en mogelijk Sperwer. Van deze soorten zijn de vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving jaarrond beschermd.

Amfibieën

In het plangebied zijn vele ondiepe waterplassen aangetroffen die snel opwarmen. De gehele Noordoost polder is geschikt leefgebied voor de Rugstreepad [Ravon.nl]. Door de aanwezigheid van deze plassen en de losse geploegde grond op de akker is de aanwezigheid van de Rugstreepad (tabel 3) in het gebied niet uit te sluiten. Overige tabel 2 of 3 soorten worden op basis van het veldbezoek en literatuurgegevens niet verwacht.

Reptielen

Door het intensieve beheer en de afwezigheid van geschikt leefgebied voor reptielen worden effecten op reptielen uitgesloten.

Vissen

De watergang aan de rand van de locatie, die lijkt te zijn geschoond, heeft een diepte van meer dan 50 cm. De Zoetwatermossel, die noodzakelijk is voor de Bittervoorn, komt er voor. Er is echter geen rijke en gevarieerde plantengroei aanwezig. De afwezigheid van gevarieerde plantengroei, maakt de watergang een suboptimaal leefgebied voor de Bittervoorn. De watergang op de locatie is breed, diep en staat in verbinding met de omgeving. Daarmee zijn de watergangen wel geschikt voor de Kleine modderkruiper en in mindere mate voor de Bittervoorn. De hoofdcontouren (water) van het plangebied zijn al aangelegd. Uitgangspunt is dat deze contouren onveranderd blijven. Gezien dit feit worden effecten op genoemde soorten niet verwacht.

Dagvlinders

Diverse dagvlinders hebben in de Flora- en faunawet een beschermd status. Op basis van verspreidingsgegevens [Bos et al.,2006 en EIS-Nederland et al., 2007] worden binnen of nabij het plangebied geen beschermd dagvlinders verwacht. Hoewel een enkel zwervend exemplaar nooit is uit te sluiten. Gezien het karakter van de ingreep, en de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op populaties van beschermd dagvlinders.

Libellen

Diverse libellen zijn in de Flora- en faunawet beschermd. Op basis van verspreidingsgegevens [Dijkstra et al.,2002 en EIS-Nederland et al., 2007] worden binnen of nabij het plangebied geen beschermd libellen verwacht. Hoewel net als bij dagvlinders een enkel zwervend exemplaar nooit is uit te sluiten. Gezien het karakter van de ingreep, en de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op populaties van beschermd libellen.

Overige ongewervelden

Als ongewervelden zijn in de Flora- en faunawet naast dagvlinders en libellen ook enkele kevers (Vliegend hert, Brede geelrandwaterroofkever, Gestreepte waterroofkever, Heldenbok, Juchtleerkever), weekdieren (Bataafse stroommossel, Platte schijfhoren) en een kreeftachtige (Rivierkreeft) beschermd door de Flora- en faunawet. Het plangebied en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschaps)elementen. De aanwezigheid van en effecten op deze soorten worden dan ook uitgesloten.

2.3 Samenvatting verwachte tabel 2/3 soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek zijn in de tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn de zwaarder beschermde soorten opgenomen (Flora- en faunawet tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (tabel 2/3 of kwalificerend voor Natura2000-gebied) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Flora	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht
Zoogdieren	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht
Vleermuizen	Diverse soorten
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	Diverse vogelsoorten gedurende het broedseizoen Mogelijk verblijfplaats Steenuil directe omgeving
Reptielen	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht
Amfibieën	Rugstreeppad (tabel 3)
Vissen	Kleine modderkruiper (tabel 2) Bittervoorn (tabel 3)
Dagvlinders	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht
Libellen	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht
Overige ongewervelden	Geen tabel 2- of 3-soorten en/of relevante habitatrichtlijnsoorten verwacht

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vragen: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en welke inspanning is voor deze soorten noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 2.

3.2 Toetsing aanwezige soorten

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en).

Zowel de Flora- en faunawet als de Natuurbeschermingswet 1998 gaan uit van het voorzorgsbeginsel en stellen dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn. Van de soorten vleermuizen, vogels, amfibieën en vissen kunnen soorten in het plangebied aanwezig zijn. Deze soortgroepen worden besproken.

Vleermuizen

In het plangebied bevindt zich, met uitzondering van bestaande bebouwing, geen geschikte ruimte om als verblijfplaats te dienen. De bestaande bebouwing blijft behouden. Vliegroutes kunnen aan de randen langs bijvoorbeeld sloten en wegen voorkomen. Ook de Urkervaart kan dienen als vliegroute voor soorten als de meervleermuis (doelsoort EHS). Deze infrastructuren blijven instant. Het plangebied kan wel als foerageergebied worden gebruikt. Gezien het open karakter, en het daardoor ontbreken van grote hoeveelheden insecten, lijkt het plangebied niet van wezenlijk belang om als foerageergebied te dienen. Vergelijkbare landschapstypes (open) zijn voldoende in de omgeving voorhanden. Nader onderzoek naar deze soortgroep is dan ook niet aan de orde.

Vogels

Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Een overzicht is opgenomen in de bijlagen.

De voorgenomen werkzaamheden dienen gezien te worden als een voor vogels versturende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen te starten of te worden uitgevoerd. Door het onaantrekkelijk maken (en houden) van het plangebied kan tevens eventuele (nieuw)vestiging van broedende vogels voorkomen worden.

Tijdens het veldbezoek zijn enkele sporen, zoals braakballen en het nestgedrag van kievit en Wilde eend, voor de aanwezigheid van vogels waargenomen. Vaste verblijfplaatsen (nestlocaties) van jaarrond beschermde soorten zijn echter niet aangetroffen en worden ook niet verwacht. De aanwezigheid van diverse braakballen geeft aan dat de locatie onderdeel is van het foerageergebied van waarschijnlijk de Steenuil, Bosuil en Sperwer. Ook de grote hoeveelheid muizenholletjes is hiervoor een indicatie. Vaste verblijfplaatsen van de Bosuil en de Sperwer worden niet in de directe omgeving verwacht. Beide soorten broeden in bomen, of bosrijke omgeving. Hierdoor wordt er voor deze soorten geen negatief effect verwacht. De Steenuil broed graag in open schuren of op zolders van boerderijen. De aanwezigheid van hun territorium in de directe omgeving is niet uit te sluiten. De voorgenomen werkzaamheden kunnen verstoring van de soort veroorzaken. Nader onderzoek naar de functie van het gebied, en de aanwezigheid voor Steenuil is dan ook noodzakelijk.

Amfibieën

De aanwezigheid van de Rugstreepad (tabel 3) valt niet uit te sluiten. De bouwwerkzaamheden kan het voortplantingswater (plassen) verstoren. Verder kunnen Rugstreepadden het plangebied gebruiken, door zich in te graven, als overwinteringsgebied. Nader onderzoek naar het voorkomen van deze soort in het plangebied is daardoor noodzakelijk.

Vissen.

De Kleine modderkruiper en de Bittervoorn kunnen in het plangebied voor komen. Uitgangspunt is dat de bestaande sloten instant blijven en de geplande werkzaamheden geen invloed hebben op het voortbestaan van de soorten. Nader onderzoek is niet noodzakelijk.

3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Flora- en faunawet soorten (tabel 2/3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*
Flora	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Zoogdieren	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Broedvogels, <i>tijdens broedseizoen</i>	Geen (aantasting van) vogels tijdens broedseizoen mits uitvoering buiten broedseizoen	Niet van toepassing
Broedvogels, <i>vaste verblijfplaatsen</i>	<i>Steenuil</i>	<i>Artikel 11</i>
Vleermuizen	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Reptielen	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Amfibieën	<i>Rugstreepad (tabel 3)</i>	<i>Artikel 11</i>
Vissen	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Dagvlinders	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Libellen	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>
Overige ongewervelden	<i>Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten</i>	<i>Niet van toepassing</i>

***Toelichting verbodsbepalingen tabel 3.1:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbepalingen *met zekerheid* moet kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is daarom nader onderzoek noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden waarbij uitsluitel of de beoogde ontwikkeling 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is, pas mogelijk is op basis van voldoende en actuele gegevens. Hierbij geldt een 'omgekeerde bewijslast waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijkheid draagt.

Bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen kan een aantasting van de 'functionele omgeving' van de verblijfslocaties worden voorkomen en daarmee een overtreding van de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Bij voldoende mitigerende maatregelen is een ontheffing niet nodig. Het verdient de sterke aanbeveling het mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het ministerie van EL&I. Dit dient te gebeuren door het indienen van een ontheffingsaanvraag, waarbij de goedkeuring van de mitigerende maatregelen gegeven wordt in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

4 Toetsing Ecologische Hoofdstructuur

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: In welke mate worden de wezenlijke waarden en kenmerken van de provinciale ecologische hoofdstructuur aangetast door de beoogde activiteiten?

4.1 Werkwijze

Bij ruimtelijke ontwikkelingen of ingrepen in of nabij de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is sprake van planologische bescherming via ruimtelijke procedures in het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Het stelsel van de Wro gaat ervan uit dat plannen van een hogere overheid doorwerken naar lagere overheden. Overheden zijn gehouden aan bescherming van de EHS via een Planologische Kernbeslissing in de Nota Ruimte; voor (particuliere) initiatiefnemers van (ruimtelijke) ingrepen in de EHS is het gemeentelijke bestemmingsplan het bindende ruimtelijke plan. Bij een ruimtelijke ingreep in de EHS is het bepalen van effecten op de EHS noodzakelijk. Wanneer er geen ruimtelijke procedure van toepassing is, maar wél effecten op de EHS denkbaar zijn, is het raadzaam en in sommige gevallen noodzakelijk ook een toetsing aan de EHS-doelen uit te voeren. Zie bijlage 2 voor een nadere beschrijving van toetsing aan de EHS.

De toetsing aan de EHS omvat het bepalen van mogelijke aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS.

4.2 EHS provincie Flevoland

De wezenlijke waarden en kenmerken worden in het rapport wezenlijke kenmerken en waarden EHS gemeente Noordoostpolder en Urk (A&W rapport 1360 concept 25 januari 2010) gedefinieerd als de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, duisternis en openheid, de landschapsstructuur en belevingswaarde.

De planlocatie grenst aan de Urkervaart dat is aangewezen als EVZ (wettelijk- & beleidskader EHS) met het natuurdoeltype *zoete plas (N04.02)*.

4.3 EHS waarden Urkervaart

Gebiedskenmerken

De Urkervaart loopt van Urk naar Emmerloord. Langs de noordzijde ligt een smalle strook met bosaanplant, die op enkele plaatsen is onderbroken. Daarnaast ligt een vrijliggend fietspad met daarachter de Urkerweg. In de huidige situatie is er verstoring van de nabijgelegen verkeersweg en de bebouwing van Urk. Dit betreft licht- en geluidsverstoring en de aanwezigheid van mens en machine.

Abiotische factoren

Deze factoren zijn in het concept versie van het rapport wezenlijke kenmerken en waarden EHS gemeente Noordoostpolder en Urk niet opgenomen.

Actuele waarden en beheer

De actuele waarden en beheer zijn beschreven als zoete plas (N04.02). De urkervaart loopt van Urk naar Emmeloord en is een brede vaart met verschillende vormen van beschoeiing, namelijk stortsteen en hout. De oevers zijn ruig en de aanwezige rietvegetatie is verruigd met soorten als Grote brandnetel en Kleefkruid. Ter hoogte van Urk verdwijnen de met riet begroeide oevers langs de zuidrand en begint het bedrijventerrein. Hier en daar zijn inhammetjes met natuurlijke oevers. In de vaart is de aanwezigheid bekend van Kleine modderkruiper, Winde en Kopvoorn. De vaart is tevens van belang als leefgebied van de Meervleermuis.

Doelsoorten voor dit type water zijn:

Zoogdieren: Bever (pot.), Otter (pot.), Noordse woelmuis (pot.), Meervleermuis en Watervleermuis

Reptielen: Ringslang

Vissen: Kleine modderkruiper, Winde en Kopvoorn

4.4 Toetsing effecten

Effecten op de Ecologische hoofdstructuur kunnen ontstaan door tijdelijke en permanente invloeden door de ontwikkeling van het woongebied. De tijdelijke invloeden bestaan enkel uit verstoring door geluid. De nieuwe woonwijk wordt gescheiden door de (drukke) Urkerweg. Hierdoor wordt het leefgebied van de doelsoorten niet aangetast door geluidstoename en zullen na afronding van het werk geen blijvende effecten aanwezig zijn.

Tabel 4.1 Toetsing van effecten op de EHS

Doel	Effect	Mogelijk effect
Geomorfologische en aardkundige waarden en processen	De EHS wordt niet vergraven.	Geen
Waterhuishouding	Het werk kan in den droge worden uitgevoerd. Bronbemaling is niet of beperkt aan de orde. Effecten op de EHS worden niet verwacht .	Geen
De kwaliteit van bodem	In de EHS wordt de bodem niet vergraven. De kwaliteit blijft hetzelfde	Geen
De kwaliteit van water	Er vinden geen werkzaamheden in het water plaats. De waterkwaliteit blijft hetzelfde.	Geen
De kwaliteit van lucht	De aanleg kan mogelijk een tijdelijke verhoging van CO ₂ veroorzaken door het werk met het materieel. Ook na inrichting van de planlocatie is er sprake van een verhoging van CO ₂ , door middel van verkeerstoename. Ook een beperkte toename van NOx en SOx is, door verkeersaanrekkling niet uit te sluiten. Doordat de EHS in zijn huidige situatie wordt gescheiden door een drukke weg en een groen strook bestaande uit bomen worden effecten op de kwaliteit van de lucht als EHS doel niet verwacht.	Geen
Rust	Door aanleg van de nieuwe woonwijk is er een toename van mensen nabij de EHS. Op de EHS vindt in de huidige situatie, reeds verstoring van de rust plaatst, door de Urkerweg en de reeds nu al aanwezige bebouwing. In de EHS vinden er geen werkzaamheden plaats.	Geen
Stilte	Tijdens en na de werkzaamheden kan de geluidsbelasting toenemen. Het betreft echter monotone geluidsbronnen, vergelijkbaar met de huidige bronnen. De huidige bron van de provinciale weg heeft naar verwachting een grotere invloed dan de bronnen tijdens de werkzaamheden. Geluidstoename wordt niet waarschijnlijk geacht, waardoor er geen invloed is.	Geen
Duisternis	De werkzaamheden vinden overdag plaats. In de nieuwe woonwijk zal de lichtintensiteit toenemen. De woonwijk sluit echter direct aan op een bestaande woonwijk en heeft geen uitstralingseffect op de EHS.	Geen
Openheid	Er verandert niets aan de openheid van het landschap. Er is geen effect van het voornemen. Doordat de wijk aan het dorp wordt gebouwd, wordt de openheid ontzien en blijft deze bestaan. Daarnaast wordt er niet in de EHS gebouwd.	Geen
Landschapsstructuur	De landschapsstructuur wordt niet aangetast. Er is geen effect van het voornemen.	Geen
Beleving	De EHS wordt niet aangetast	Geen

Doel	Effect	Mogelijk effect
Verstoring van doelsoorten	Door de uitvoering van de werkzaamheden kunnen soorten worden verstoord door geluidsoverlast. Indien buiten het voortplantingsseizoen wordt gewerkt kan worden aangenomen dat er geen significante verstoring optreedt. Tevens betreft het geluid een monotone geluidsbron, waar deze soorten aan kan wennen.	Geen

4.5 Conclusies toetsing EHS

Geconcludeerd wordt dat er met zekerheid geen negatieve effecten van de werkzaamheden op de waarden van de EHS plaatsvinden.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Flora en faunawet

Uit het onderzoek komt naar voren dat het plangebied geschikt leefgebied is voor verschillende soorten. De conclusies uit het onderzoek staan hier onder opgesomd.

- Het plangebied is mogelijk geschikt als leefgebied voor Steenuil en de Rugstreeppad. Ten aanzien van de Steenuil dient nader onderzoek plaats te vinden naar de daadwerkelijke aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied. Indien aanwezig moeten voor deze soort maatregelen worden getroffen en wordt geadviseerd in overleg te treden met de toetsende instanties.
Bekend is dat de Rugstreeppad leefgebied heeft binnen de gehele Noordoostpolder. In verband hiermee heeft de Provincie Flevoland een managementplan voor de Rugstreeppad opgesteld. Partijen die in de Noordoostpolder activiteiten uitvoeren, hebben zich aan dit plan geconformeerd. De gemeente Urk heeft zich eveneens geconformeerd aan het plan. Hiermee geven ze aan de randvoorwaarden en eisen uit het plan te respecteren. Het uitvoeren van soortgericht onderzoek is hiermee niet noodzakelijk
- Er worden geen effecten verwacht op mogelijk aanwezige broedvogels *mits* de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden gestart. Het broedseizoen loopt grofweg van 15 maart tot en met 15 juli, dit varieert echter per soort. Aanvullend onderzoek naar jaarrond beschermde broedvogels, in dit geval de Steenuil, is noodzakelijk
- Effecten op overige door de Flora- en faunawet beschermde dieren zullen zich niet voordoen

5.2 Aanbevelingen

Voor de veldonderzoeken, die zijn voorgesteld, zijn de beste trefkansen van soorten in bepaalde seizoenen. Sommige onderzoeken kan je zelfs alleen maar in een bepaald seizoen uitvoeren. De Steenuil kan het beste in het voorjaar worden onderzocht.

Voor en tijdens de bouw zijn er een aantal dingen waarmee rekening gehouden kan worden. Om het gebied aantrekkelijk te maken voor vogels en met name de Huismus, is het aan te bevelen zoveel mogelijk groen (bomen, struiken) te gebruiken en nestruimte voor Huismussen te creëren door vogelvides of speciale dakpannen voor Huismussen te plaatsen.

Door bepaalde verlichting te gebruiken kan worden voorkomen dat vleermuizen tijdens de bouw en na woningbouw worden afgeschrikt. Ook door het naar beneden richten van de lichten en tijdig uitschakelen kan verstoring worden beperkt. Door gaten en holtes in spouwmuren te creëren kan de bebouwing geschikt worden gemaakt voor vleermuizen.

5.3 Ecologische Hoofdstructuur

De ontwikkeling vindt niet in de EHS plaats, waardoor er geen fysieke beschadiging plaats vindt. Ook de mogelijke effecten vanuit externe werking zoals toename van verlichting, uitstoot van NO_x en SO₂ door uitlaatgassen en geluid vindt niet plaats. De wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS worden niet aangetast.

5.4 Aanbevelingen

Het is aan te bevelen om het terrein zolang mogelijk in gebruik te houden, voorafgaand aan de ontwikkeling. Op die manier wordt voorkomen dat (beschermde) dieren zich vestigen in het tijdelijk in onbruik geraakt plangebied. Met name broedvogels van het open veld en van ruigtes kunnen zich snel vestigen. Op het moment dat een broedende vogel (ongeacht de soort) binnen het plangebied aanwezig is, is het verboden deze te verwijderen, aan te tasten, te verontrusten, et cetera.

Met de toekomstige inrichting van het plangebied zou, - naast het in tact laten van bestaande elementen -, tevens rekening gehouden kunnen worden met natuur in algemene zin. Zo kan voor de opvang van regenwater gebruik gemaakt worden van (zak)sloten met flauwe taluds. Op deze taluds kan bij een goed beheer op de overgangszone van water naar land een bijzondere vegetatie ontwikkelen. Bovendien bieden dergelijke zones mogelijkheden voor diverse vissen, amfibieën en libellen.

Tips voor vleermuizen en verlichting: (overleg *altijd* met een vleermuisdeskundige!)

- Verlichting in zijn algemeen zo laag mogelijk boven de grond houden.
- Armaturen met een diepe reflector, zodat het licht vrijwel alleen naar beneden straalt.
- Beter meerdere kleine lampen dan 1 grote en sterkere lamp
- Verlichting van parkeerplaatsen of vliegroutes afschermen met een singel
- In tegenstelling tot vogels zijn er aanwijzingen dat juist vleermuizen erg gevoelig zijn voor blauw en groen licht.
- Verlichting heeft in foerageergebied vooral aan het begin van de avond invloed, later op de avond foerageren vleermuizen ook wel boven de verlichting, als het ten minste niet te koud is.
- Voor niet-myoten kan als maximale horizontale verlichtingssterkte circa 5 lux aangehouden worden [geen wetenschappelijke bron], gemeten op het wegdek (volgens onze Tauw lichtspecialist André ter Velde, is dit voldoende licht voor parkeerterreinen en verkeer). Myoten zijn gevoeliger: neem hier bijvoorbeeld maximaal ½ tot 1 lux (dit zijn géén gestaafde gegevens!)
- Verschil wit / geel licht. effecten op vleermuizen niet bekend. wel is bekend dat natriumlampen een hogere frequentie hebben en hierdoor minder nachtvlinders aantrekken, waardoor er ook minder vleermuizen worden waargenomen, maar dit zegt niks over de mate van schade

6 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers R, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

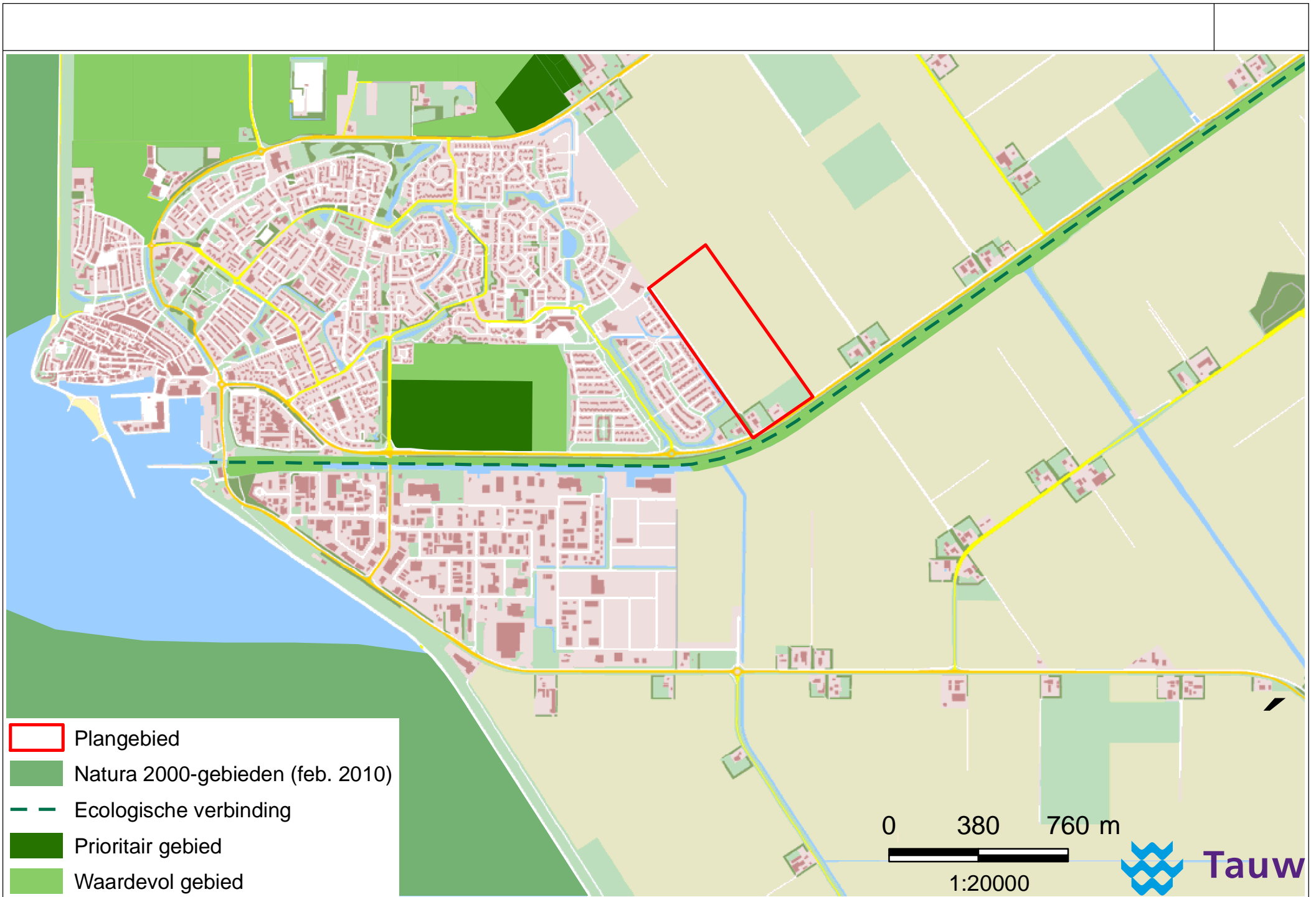
[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]
Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

Kenmerk R001-4828411PMM-evp-V01-NL

Bijlage

1

Overzichtskaart

Bijlage

2

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele omgeving van een aantal soorten jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alléén toegestaan met een ontheffing van het ministerie van LNV. De noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een ontheffing is gekoppeld aan de uitvoeringsfase.

Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

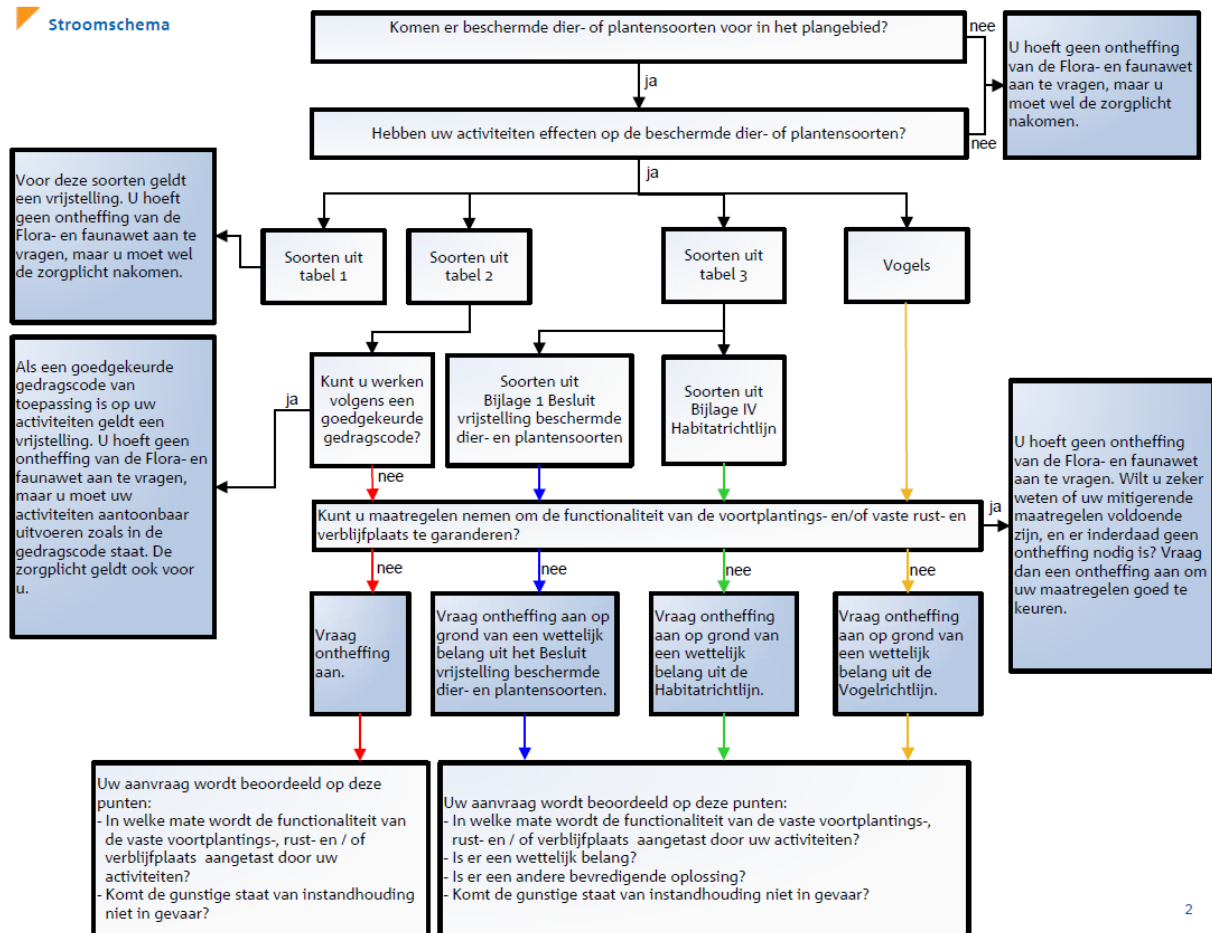
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2 of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het ministerie van LNV (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd:

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mogen worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de werkzaamheden 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het ministerie van LNV in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de "gunstige staat van instandhouding" van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het ministerie van LNV eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort¹:

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

¹ De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen

Voor tabel 3-soorten uit de Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan o.a. gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is voor alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat álle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Het bevoegd gezag hanteert hierbij de vaste rust- en verblijfplaatsen inclusief de functionele omgeving van de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw.*

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt in principe géén ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

- a) *-Volksgezondheid of openbare veiligheid*
-Veiligheid van het luchtverkeer
-Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren
-Bescherming van flora en fauna
- b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het ministerie van LNV, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Naast de bovenstaand genoemde jaarrond beschermde rust- en verblijfplaatsen, kunnen de rust- en verblijfplaatsen van de een groot aantal andere soorten óók jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving.

Het bevoegd gezag hanteert hierbij de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiswaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenavalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht.*

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken."

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is."

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt geschaard. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijst-soorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist. Dit is echter geen vaststaand feit.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 van 25 mei 1998 (in werking getreden op 1 oktober 2005) behelst de bescherming van natuur en landschap. De gebiedsbescherming staat centraal in deze wet. De schaal en beschermde waarden van de gebieden varieert, evenals het Bevoegd Gezag (provincie, dan wel LNV). De Natuurbeschermingswet 1998 omvat:

- Natura2000-gebieden (Speciale beschermingszones Vogel- en Habitatrichtlijn)
- Beschermde natuurmonumenten (inclusief de (verouderde) Staatsnatuurmonumenten)

Natura2000-gebieden

De bescherming van Natura2000-gebieden volgens de Natuurbeschermingswet 1998 is vergelijkbaar met de bescherming volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Nederland past een vergunningenstelsel toe. Hierdoor is in ons land een zorgvuldige afweging gewaarborgd rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura2000-gebieden. Vergunningen worden verleend door provincies of door de Minister van LNV. Natura2000-gebieden mogen geen significante schade ondervinden. Dit houdt in dat bepaalde plannen en projecten op zichzelf óf in combinatie met andere plannen en projecten de natuurwaarden waarvoor de gebieden zijn aangewezen, niet significant negatief mogen beïnvloeden. Elke ontwikkeling in of nabij een Natura2000-gebied dient te worden onderworpen aan een 'voortoets'. Uit de voortoets moet blijken of kan worden uitgesloten dat de gewenste werkzaamheden/ontwikkelingen een (significant) negatief effect hebben (op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten). Op dit moment worden voor alle Natura2000-gebieden beheerplannen opgesteld die duidelijk maken welke activiteiten wel en niet zonder vergunning mogelijk zijn in en nabij die gebieden.

Beschermde natuurmonumenten

In de sinds 1 oktober 2005 gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 vallen de Beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten beide onder één noemer: Beschermde natuurmonumenten. Verder wordt onderscheid gemaakt tussen Beschermde natuurmonumenten die binnen en buiten Natura2000-gebieden liggen: Het beschermingsregime van de gebieden die binnen Natura2000-gebieden liggen en die al onder de oude wet zijn aangewezen, treedt terug. Natuurwaarden en natuurschoon waarvoor deze gebieden waren aangewezen, worden opgenomen in de doelstellingen voor instandhouding van het betreffende Natura2000-gebied. Voor gebieden die buiten de Natura2000-gebieden liggen, geldt dat handelingen in of rondom Beschermde natuurmonumenten die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of die het Beschermde natuurmonument ontsieren, zijn verboden, tenzij de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Wetlands

De begrenzingen van Wetlands in Nederland komt overeen met de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden. De aanwijzing is geregeld in de beschikkingen in het kader van de Vogelrichtlijn (ministerie van LNV). De natuurwaarden binnen Wetlands hebben betrekking op de functie voor vogels. Wanneer effecten op Vogelrichtlijngebieden (Natura2000-gebieden) zijn bepaald, dan geldt de uitkomst hiervan daarom ook voor Wetlands.

Wijze van toetsing Natuurbeschermingswet 1998

Bij ruimtelijke ontwikkelingen of activiteiten moet altijd inzichtelijk worden gemaakt of (significant) negatieve effecten optreden. Deze effectbepaling wordt gedaan in een zogenaamde 'Voortoets'.

De Voortoets heeft drie mogelijke uitkomsten:

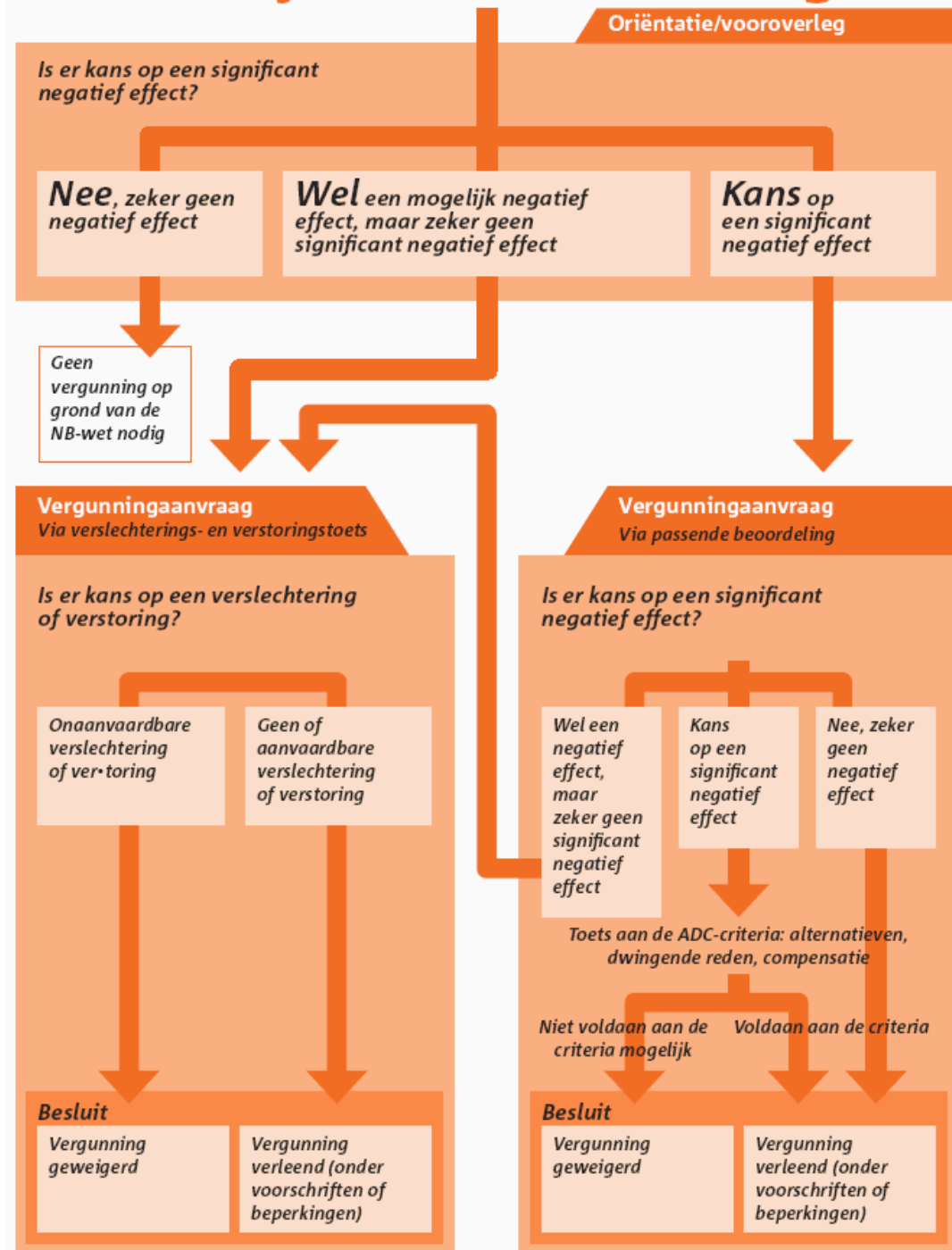
1. Er is met zekerheid géén sprake van negatieve effecten: er is geen vergunning noodzakelijk.
2. Er kan niet worden uitgesloten dat negatieve effecten optreden, maar deze effecten zijn niet significant negatief. Er is een zogenaamde 'Verslechterings- en Verstoringstoets' noodzakelijk waarin inzichtelijk wordt gemaakt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Wanneer de effecten voor het Bevoegd Gezag aanvaardbaar zijn, dan wordt een vergunning verleend met daarin mogelijk bepaalde voorschriften of beperkingen.
3. Er is sprake van negatieve effecten én deze zijn mogelijk significant negatief: één of meer van de instandhoudingdoelstellingen worden mogelijk geschaad. Er is een zogenaamde 'Passende Beoordeling' noodzakelijk, gevolgd door een vergunningprocedure.

De 'Passende Beoordeling' kent vervolgens ook drie mogelijke uitkomsten:

- 3.1. Bij nadere beschouwing blijkt er geen sprake te zijn van negatieve effecten (een enigszins theoretische optie). Er dient desondanks een vergunning te worden aangevraagd, die mogelijk voorschriften en/of beperkingen zal bevatten.
- 3.2. Er is wel sprake van een negatief effect, maar de omvang van dit effect blijkt bij nadere beschouwing niet significant negatief te zijn. In principe is een 'Verslechterings- en Verstoringstoets' nodig, hoewel de bouwstenen al grotendeels of geheel zullen zijn verzameld tijdens deze fase van de Passende Beoordeling. Een vergunning dient te worden aangevraagd, die mogelijk voorschriften en/of beperkingen zal bevatten.
- 3.3. Er zijn significant negatieve effecten, of dit kan niet worden uitgesloten. Er zal gekeken moeten worden naar de belangen en argumenten om de ontwikkeling uit te voeren. Deze criteria worden de 'ADC-criteria' genoemd (Alternatieven, Dwingende redenen voor groot openbaar belang, en Compensatie). Wanneer niet aan deze ADC-criteria kan worden voldaan wordt geen vergunning verleend. Wanneer er wel aan kan worden voldaan kan uiteindelijk door de provincie een vergunning verleend met mogelijk voorschriften en/of beperkingen. De ADC-criteria zijn:
 - Zijn er locatiealternatieven mogelijk en overwogen, die mogelijk tot minder schade aan beschermde natuurwaarden leiden?
 - Is er sprake van een zogenaamde 'dwingende reden van groot openbaar belang?' Er worden verschillende wettelijke belangen onderscheiden. Wanneer sprake is van mogelijke effecten op door de EU als 'prioritair' aangemerkte soorten of habitats, is het aantal mogelijke redenen veel kleiner.
 - Op welke manier wordt getracht de schade zo klein mogelijk te laten zijn (mitigatie) of te compenseren? Zulke maatregelen dienen overigens te worden getroffen vóórdát toestemming voor de ontwikkeling kan worden verleend.

Onderstaand stroomschema geeft het vervolgtraject weer vanaf het moment van het gereedkomen van de Voortoets (eerste blok 'Oriëntatie/vooroverleg').

Project of handeling

Stroomschema Natuurbeschermingswet 1998 [LNV, Over beheerplannen en vergunningen]

Bescherming EHS via de Wet op de Ruimtelijke Ordening en andere wetgeving

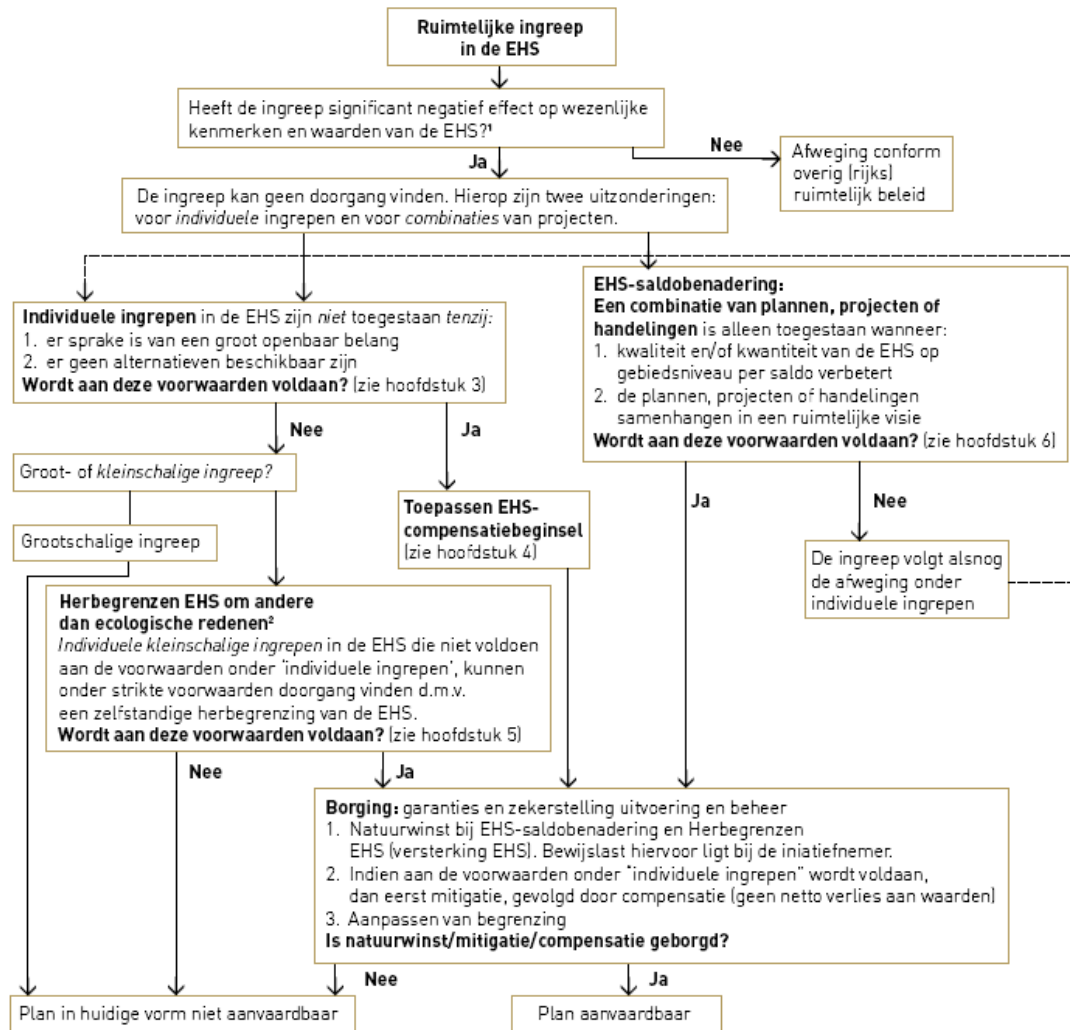
De Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de basis voor de vaststelling van het ruimtelijke beleid op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau. Het stelsel van de Wro gaat ervan uit dat plannen van een hogere overheid doorwerken naar lagere overheden. De bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur is verankerd in de Nota Ruimte (structuurvisie op rijksniveau) en provinciale omgevingsvisies en omgevingsverordeningen. De begrenzings- en indelingen bij de begrenzings- en bijbehorende doelen en/of doelsoorten verschillen per provincie, maar zijn altijd geheel of gedeeltelijk vastgelegd in provinciale omgevingsvisies en –verordeningen. Deze zijn bindend voor het vaststellende bestuursorgaan: gemeenten dienen de bescherming vast te leggen in hun bestemmingsplannen.

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is altijd gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke waarden en kenmerken' van de EHS, waarbij tevens rekening wordt gehouden met andere gebiedsbelangen. Binnen de EHS is conform de Nota Ruimte het 'nee, tenzij'-regime van toepassing. Plannen, projecten of handelingen worden volgens dit regime beoordeeld. Als wezenlijke kenmerken en waarden definieert de Nota Ruimte actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en –kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en belevingswaarde.

Bij toetsing van de ingreep aan de EHS zijn de 'Spelregels EHS'; een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies van toepassing. Hierin wordt ondermeer de eis gesteld dat voor ingrepen binnen de EHS aangetoond moet worden dat, -bij aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden-, er geen reële locatiealternatieven zijn en er sprake is van redenen van zwaarwegende belangen.

Wanneer een ontwikkeling gepaard gaat met een ruimtelijke procedure is een onderzoek naar de mogelijke effecten op de EHS noodzakelijk. Wanneer er geen ruimtelijke procedure van toepassing is, maar wél mogelijke effecten op de EHS denkbaar zijn, is het raadzaam (en in sommige gevallen alsnog noodzakelijk) tóch een toetsing aan de doelen van de EHS uit te voeren en in overleg te treden met het Bevoegd Gezag; de gemeente.

In onderstaand stroomschema zijn deze en aanvullende stappen en benodigde onderbouwingen weergegeven [ministerie van LNV, Spelregels EHS, 2007].

Stroomschema EHS [LNV, Spelregels EHS, 2007]

¹ Het gaat hier om het effect van de ingreep zelf en niet om een netto of reeds gesaldeerd effect. Indien de ingreep plaats vindt in een Natura2000-gebied gelden aanvullende regels

² Een andere mogelijkheid in de EHS is herbegrenzing om ecologische redenen. Deze mogelijkheid is echter niet weergegeven in dit schema omdat er geen ruimtelijke ingreep aan ten grondslag ligt